

Kıbrıs, İsrail, Mısır Doğu Akdeniz Zengin Doğalgaz Rezervleri ve Olası Gaz Boru Hattı Güzergahı ile Süregelen Türkiye ve Yunanistan Ege Denizi İhtilafları

Ahmet Cangüzel Taner

Fizik Yüksek Mühendisi

Fizik Mühendisleri Odası (canguzel.taner@gmail.com)

Doğu Akdeniz konvansiyonel gaz yatakları keşfi; İsrail, Mısır, Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye açısından son derece büyük bir önem taşımaktadır. Zengin ve bol Doğu Akdeniz klasik doğalgaz kaynakları ve rezervlerinin ulusal enerji arz güvenliği açmazı yaşayan Avrupa ülkelerine taşınması projeksiyonları için ise en ekonomik yol Türkiye görülmektedir. Bununla beraber Doğu Akdeniz boyunca Girit ve Yunanistan üzerinden önerilen uzun açık deniz doğalgaz boru hattı projesi maliyeti yaklaşık 6 misli yüksek olmasına rağmen söz konusu seçenek ağırlık kazanmaktadır. Doğu Akdeniz geleneksel gaz boru hattı güzergahı yanlış seçimi bağlamında başlıca neden olarak Türkiye ve Yunanistan arasında yıllardır hüküm süren Ege Denizi ve Kıbrıs anlaşmazlıkları gösterilmektedir. Özellikle, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ihtilafı olan Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nin Avrupa Birliği AB üyeliğine katılımı sayesinde bölgedeki politik sorunlar bir kat daha artmıştır. Ayrıca, Türkiye'nin Doğu Akdeniz kıyısında kurulmakta olan Rusya Federasyonu uluslararası dev nükleer enerji yatırımları arasında sayılan temel yük kaynağı karbonsuz Akkuyu nükleer güç santrali NGS reaktörleri kurulması ve yapımı projesi girişimine Yunanistan'ın Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile birlikte karşı çıkması bir başka ciddi bölgesel siyasi anlaşmazlık olarak belirmektedir. Diğer taraftan, Türkiye İsrail arasında devam eden Filistin sorunu giderek derinleşmektedir. Mısır Türkiye diplomatik ilişkileri de zorlu bir süreç yaşamaktadır. Suriye'de bitmek tükenmek bilmeyen, hız kesmeyen ve çok sayıda sivil insan kanı dökülen acımasız korkunç iç savaş da maalesef sonucu belirsiz şekilde küresel güçler mücadelesi haline dönüşmektedir. Öte yandan, kozmopolit bünyeli, diğer bir deyimle, farklı etnik, dinsel ve kültürel menşeli Lübnan'da ise politik karmaşa ve siyasi üstünlük sağlama yarışı bir türlü dinmemektedir. Mısır, Filistin (Gazze Şeridi - Gaza Strip), İsrail, Lübnan, Suriye, Türkiye ve Yunanistan'ın kıyıları olduğu zengin Doğu Akdeniz hidrokarbon ürünler tabii kaynakları mevzu bahis komşu ülkelerin ekonomik refahları için kullanımı yerine, ne yazık ki, her an patlamaya hazır barut fıçısı görüntüsü veren aynı zamanda askeri harcamalara yönelen müessif durumu bu yazıda kısaca incelenmektedir.

Ege Denizi kıta sahanlığı sorunları ve Doğu Akdeniz havzası karasuları problemleri iki komşu ülke Yunanistan ile Türkiye'yi birkaç kez savaşın eşiğine kadar getirmiştir. Yunanistan, Ege Denizi'nde Türkiye kıyılarına çok yakın adalarını uluslararası anlaşmalara aykırı biçimde silahlandırmaktadır. Ayrıca, son zamanlarda Yunanistan'ın Türkiye sınırına ilave 7000 asker konuşlandırması iki ülke arasındaki gerilimi son derece artırmaktadır. Diğer taraftan, Doğu Akdeniz doğalgaz kaynakları keşfi bölgesel barış ve huzurun simgesi olması gerekirken ülkeler arası çıkar çatışması şekline dönüşmektedir. Kıbrıs Adası siyasi anlaşmazlıkları ise uzun zamandır devam etmektedir. Ayrıca, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Doğu Akdeniz klasik gaz sahaları hidrokarbon üretimi planları da Türkiye Hükümeti'nce reddedilmektedir. Türkiye, 2018 yılı başlarında bölgeye savaş gemileri göndererek İtalyan kökenli enerji kuruluşu **Eni** Firması'nın Kıbrıs açık deniz doğalgaz arama, tarama, sondaj ve hidrokarbon üretim faaliyetleri yürütmesini engellemiştir. Ancak,

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi uluslararası düzeyde kabul görürken Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ise sadece Türkiye tarafından tanınmaktadır. Siyasi anlaşmazlıkları süregelen Kıbrıs'ın deniz sınırları ve karasuları hudutları hakkındaki oldubittiyeye ise Türkiye yoğun biçimde muhalefet etmektedir. Bu bağlamda Mısır ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi koordinasyonu ile Kıbrıs geleneksel doğalgaz sahaları geliştirme yatırımları programlarına Türkiye şiddetle karşı çıkmaktadır. Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs'dan sorumlu **Beyaz Saray** eski yetkilisi **ABD**'li Diplomat **Matt Bryza**, İsrail ve Kıbrıs konvansiyonel gaz sahaları hidrokarbon üretimlerinin Yunanistan'a açık deniz doğalgaz boru hatları kanalıyla nakledilmesi planları ticari boyutta incelenmesine rağmen bölgesel jeopolitik tansiyonu yükseltme olasılığı üzerinde durmaktadır. Filistin Gazze Şeridi ve Kudüs'ün statüsü sorunları dolayısıyla İsrail ve Türkiye doğalgaz hattı projesi de askıya alınmıştır. Halihazırda İsrail açık deniz gaz üretimleri, Ürdün ve Mısır yoluyla pazarlanması olanakları yanında sıvılaştırılmış doğalgaz (Liquefied Natural Gas –LNG) terminalleri teknolojileri imkânları da araştırılmaktadır. Bu arada Türkiye'nin **güç diplomasisi (gunboat diplomacy)** yürüttüğü de ileri sürülmektedir. Mısır, İsrail, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Yunanistan; Türkiye karşıtı bir işbirliği eksenini oluşturmaktadır. Enerji uzmanı, analist ve Diplomat **Mehmet Ögütçü**, söz konusu ülkelerin uluslararası yasaları çiğneyen bir politika izlediklerini iddia etmektedir. Oluşturulan gizli ittifak sayesinde Türkiye'nin Doğu Akdeniz doğal fosil yakıt kaynakları haklarından vazgeçmesi beklentisi aynı uzman tarafından belirtilmektedir. Sonuçta, Doğu Akdeniz Bölgesi ihtilafı klasik hidrokarbon sahaları sularının giderek ısındığı aynı zamanda kazaen ya da kasten şiddetli askeri çatışma vuku bulmasının sadece bir an meselesi olduğu, ne yazık ki, öngörülmektedir.

Aşağıdaki haritada teklif edilen İsrail, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Yunanistan doğalgaz hattı projesi [turkuaz renkli kesik çizgili - - - -](#) olarak işaret edilmektedir. Ayrıca siyasi kriz bölgeleri; Kardak Kayalıkları (Kardak/Imia islands), Rodos Adası, Kudüs (Jerusalem) ve Filistin Gazze Kuşağı (Gaza Strip) da görüntülenmektedir.

Economist.com

Kaynak: The Economist Dergisi

Doğu Akdeniz suları bir anlaşmazlık bölgesi olan klasik gaz arama, tarama ve sondajlama sahası **Big Oil Firmaları** çalışmaları aşağıda resmedilmektedir.

Kaynak: The Economist Dergisi

Kaynaklar:

- Doğu Akdeniz Zengin Hidrokarbon Kaynakları Anlaşmazlık Bölgeleri Olan Doğalgaz Rezervleri ve Petrol Yatakları Sahaları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Doğalgaz Arz Güvenliği Kısıkaçı Altına Giren **Avrupa Birliği AB** için Küresel Şeyl Gazı Kaya Gazı Üretilmesi Bolluğu Sayesinde Sağlanacak Çözüm Yolları Stratejileri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Rusya Federasyonu Doğalgaz Şirketi Gazprom Gaz Arzı ve Küresel Doğalgaz Bolluğu Karşısında **Avrupa Birliği (AB)** Gaz Marketleri ile **AB Doğalgaz Piyasası**, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Çin Konvansiyonel Gaz Türleri Olmayan Evrimsel Şeyl Gazı Rezervleri Yanılgısı Sonrası Rusya Federasyonu Çin Doğalgaz Ticareti ve Gaz Tedariki Anlaşması, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2014.
- ABD** ve **Avrupa Birliği AB** Ülkeleri Taraflarınca Ukrayna Krizi Nedeni Rusya Federasyonu'na Uygulanması Olası Ekonomik Ambargo ve Siyasi Yaptırımlar Sonucu **AB** Gaz Arz Güvenliği Darboğazı, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Küresel Ham Petrol Altın Çağı Sonrası Dünya Doğalgaz Altın Yüzyılı Sürecinde Global Sıvılaştırılmış Gaz (**Liquefied Natural Gas –LNG**) Fiyatları İstikrar Faktörü, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2015.
- Global Yeni Nesil Şeyl – Kaya Gazları Üretim Teknolojileri ile İlerleyen Dünya Sıvı Doğalgaz (**Liquid Natural Gas –LNG**) Projeleri ve Küresel **LNG** Marketi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2015.
- İran Uluslararası Nükleer Silahlar Anlaşması ile Ülkeye Uygulanan Ekonomik Ambargolar ve Siyasi Yaptırımlar Kaldırılması Sonrası Hidrokarbon Üretimi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2015.
- Artan Konvansiyonel Olmayan Global Yeni Nesil Şeyl-Kaya Gazı Üretimi ve Dünya

- Sıvılaştırılmış Doğalgaz (**Liquefied Natural Gas –LNG**) Pazarı Gelişimi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2016.
- Dünya Ham Petrol Fiyatları Tarifelerinin Tepetaklak Düşmesi Karşısında Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerinin Hidrokarbon Ürünler İthalat Talebi, Ahmet Cangüzel Taner **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Dünya Kayalara Gizlenmiş Evrimsel Şeyl Doğalgazı ve Petrolü Arzı Zenginliği Sayesinde Hidrokarbon Fiyatları Düşüşleri Sonrası Küresel Petrol Üretimi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Küresel Akaryakıt Ürünler Fiyatları Tarifelerinin Birdenbire Azalması ile Birlikte Global Geleneksel Ham Petrol Yatırımları Düşüşleri Trendi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (**OPEC**) Market Müdahalesi Sonrası Global Hidrokarbon Firmaları (Big Oil) Kapsamında Yeniden Yapılanma Girişimleri, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Petrol İhraç Eden Ülkeler **OPEC** Üyesi Suudi Arabistan ve **OPEC** Dışından Rusya Arasında Küresel Ham Petrol Üretimleri Düşürülmesi Anlaşması, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Petrol İhraç Eden Ülkeler Teşkilatı **OPEC** Üyesi **Suudi Arabistan** ve **İran** Rekabeti ile Küresel Hidrokarbon Ürünler Üretim Karteli Uygulaması, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Basra Körfezi Ülkeleri Kuveyt, Bahreyn, Irak, Umman, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri Hidrokarbon Rezervleri Zenginlikleri Açmazı ve Sarmalı, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Avrupa Ülkeleri Enerji Arz Güvenliği Zafiyeti ve Açmazı Çözümü Çerçevesinde Amerikan Sıvı Tabii Gaz (**Liquid Natural Gas - LNG**) Temini Seçeneği, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2017.
  - Global Sıvı Tabii Gaz (**Liquid Natural Gas – LNG**) Bollüğü Aynı Zamanda Kalkınmakta ve Yoksul Ülkeler Artan Hidrokarbon Ürünler Talepleri, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2017.
  - Arjantin Vaca Muerta Evrimsel Şeyl Hidrokarbon Sahası Bilgisayarlı İnovatif Teknolojilerle Yenilikçi Sondaj Kuyuları Açılması Maliyetleri Düşüşleri, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2017.
  - ABD** Kayalara Saklı Şeyl Ham Petrol Üreticileri ve Petrol İhraç Eden Ülkeler Kuruluşu **OPEC** Üyeleri Rekabeti Sonucu Küresel Hidrokarbon Fiyatları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2017.
  - Kuzey Buz Denizi Buzullarının Kaybolması Sonucu Global Ekolojik Dengenin Bozulması ve Arktik Okyanusu Zengin Hidrokarbon Kaynakları Paylaşımı, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2017.
  - İsrail Doğu Akdeniz Zengin Hidrokarbon Yatakları, Rezervleri ve Kaynakları Keşfi Sonrası Üretilen Doğalgazın Pazarlanması Çıkmazı ve Zorlukları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2017.
  - İngiltere Kuzey Denizi Ham Petrol ve Doğalgaz Kaynakları Maliyetleri ile Hızlı Düşüş Kaydeden Küresel Hidrokarbon Fiyatları Karşısındaki Rekabet, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2017.
  - Dünya Ham Petrol Üretimi Lideri **OPEC** Üyesi Suudi Arabistan ve Rusya Federasyonu Arasında Küresel Hidrokarbon Fiyatları İstikrarı Politikası, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2018.
  - The Economist Dergisi**, (14 Nisan 2018 – 20 Nisan 2018).

Fizik Mühendisleri Odası **FMO** Resmi İnternet Sitesi:

www.fmo.org.tr/_yayinlar/faydali-bilgiler